

*Гураль Вікторія,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

БАРОКОВІ МОТИВИ У ПОЕЗІЇ МАКСИМА КРИВЦОВА

Бароко XVII століття створило міцне світоглядне підґрунтя, яке відіграло важливу роль у подальшому формуванні української національної літератури. Зразки робіт Милетія Смотрицького, Хоми Євлевича, Кирила Транквіліона-Ставровецького, Лазара Барановича, Данила Братковського та інших дозволяють співставити тогочасну літературну творчість у міжєвропейській контекст. Тематика віршів захоплює глибиною пізнання митцем світу і людини у ньому: від одночасного існуванні двох дійсностей: *«Ой, що за диво діється на світі,/ Що тому смішки, тому сльози лити,/ Один здоровий, а інший хорує,/ Один щасливий, а інший горює»* [1, с. 255] до мудрості творення себе: *«Ви ж, шляхетнії слов'яни, розплющуйте очі,/ До опіки науці ставайте охочі,/ Між своїми премудрих для себе шукайте/ Із подякою раду мою пам'ятайте»* [1, с. 245].

Барокова поезія, якій притаманні паралельне співіснування обох вимірів, пишнота фраз, гра форми і слів, багата образна система, біблійні алюзії, філософські роздуми, задала ідейний тон та стала рушієм подальших важливих мистецьких змін тенденції яких бачимо й зараз.

У сучасному українському літературному дискурсі першочергово, безумовно, стоїть питання впливу війни на поетичні та прозові тексти та зміни мотивів у них. Письменники, які воюють попри складність і виклики часу знаходять ресурс на творчість та, що дуже важливо, спілкування. Знаковою

працею, в якій вміщено 24 інтерв'ю із митцями художнього слова, є книга «Слова і кулі» авторства Наталії Корнієнко. Однією із таких розмов є бесіда із Максимом Кривцовим (загинув 7 січня 2024 року). Автор розмірковує про смерть, життя, а особливо про Бога: *«Бог – це вода, яку береш із собою на завдання, і її ніколи не вистачає. [...] Бог – це протейновий батончик, який жуєш, перечікуючи обстріл в окопі. Бог – це чорні сухі соняхи, за якими тебе майже не видно. А найбільше Бог – це повертатися»* [3, с. 261]. У Максимовому трактуванні Всевишній – це те, що є повсякдень із ним, те, що на війні набуває іншого значення, те, що є найпростішим, але водночас і найбільшим дивом.

У творчості автора часто спостерігаємо проекцію релігійних образів та персонажів на наше сьогодення: *«Рис окопи/ Марія/ кожен робить/ що вміє.// Патрони несуть/ Херувими/ в посадку насипають/ Серафими.// Порохом хрестить/ Іоан/ під наглядом Бога/ й Перуна.// Ну що/ а коли вже весна?// На городах тіла:/ посівна»* [2, с. 53]. Накладання біблійного контексту на реалії війни, уособлення святих в обличчях кожного, хто творить історію підсилюють трагізм часу, але й водночас акцентують на святості вибору захисту держави.

Жорстокість та цинізм ворогів автор підкреслює у поезії «Хто не помер сьогодні»: *«Жити сьогодні це розкіш/ дихати – більше/ розраховуйся зі своїми.// Виє вітер/ і виє Господь/ бо розбили ту ферму/ де мав народитись.// Тож плаче Маля/ на постах і в окопах/ і порох, і броник, й саперку/ несуть три царі»* [2, с. 58]. Дари волхвів тепер вже інші: такі, що продовжують життя та захищають від смерті.

Для поезії бароко також характерна філософічність світу. Максим Кривцов часто намагається осягнути, де він і ким він є. Так, у вірші «З неба падає» автор розмірковує про наступне: *«Я/ не накидався таблетками/ не пішов із життя у 27/ я не рок-зірка/ я не зірка/ не хмара/ не дощ/ і не запах дощу/ я не замах на Кеннеді.// Можливо/ я вулиця/ максимум/ розбитий ліхтар/ ну добре/ хай буде/ мах крила»* [2, с. 59]. Починаючи від цілковитого заперечення, Максим переходить до припущення, а далі зупиняється на іншому трактуванні:

«Мене не розіп'яли/ бо я не Бог/ звісно/ і навіть не дерево/ здається/ ми вирішили/ хто я/ бо/ лі/ то/ хо/ тіло/ сь би/ та я максимум/ серпнева пожовкла трава/ пали мене/ спраглий палію трави!» [2, с. 61].

Двобічність світу та його множинність спостерігаємо у вірші «Поміж голосу». Максим, крізь призму часу в якому ми живемо, поєднує страшне і прекрасне та констатує складність цього єднання: *«Поміж голосу/ і поміж мовчання/ поруч із деревами і комахами/ грізною чайкою металу.// Поміж важкого мороку/ і мертвого світла/ у кислому молоці світанку/ в лабіринті окопів/ із Мінотавром війни.// Поміж обгорілих дерев/ поміж розбитих/ наче окуляри/ що впали на землю/ доріг/ поміж привидів/ мертвих і живих» [2, с. 38].* Оксюмори «важкий морок» і «мертве світло» занурюють читача в ідейне коло твору, а образи «лабіринт окопів» і «Мінотавр війни» накладають значення тяглості протистояння ще із античних часів.

Паралельність двох вимірів автор констатує й у таких рядках: *«Будильник війни/ пробудив живих і мертвих/ звірів і комах/ птахів і вулиці/ ставало холодно/ хто поділиться коциком/ чи пустить до себе у спальник?» [2, с. 27].* Війна (тракуємо її жахіття) торкнулася не тільки світу живих, а й світу мертвих.

Комплікація форми і змісту, яка притаманна бароко і яка підсилює нашу строкату реальність знаходимо у поезіях «Моє серце давно не б'ється»: *«Я шукаю черевики/ я шукаю ноги.// Фонетика болю/ транскрипція пам'яті/ пунктуація смерті/ граматика любові» [2, с. 46]* та «Пада»: *«Пада/ you/ сній/ ту// кві/ ти/ на твоєму/ тілі/ позбира/ you// маленька мить/ етюд/ God/ ина» [2, с. 16].*

Барокові мотиви у творчості Максима Кривцова як спроба окреслення складності світу і складності перебування людини у ньому присутні в багатьох віршах. Автор звертається до алюзій (біблійних і античних), використовує єдність протилежностей та охарактеризовує паралельність вимірів крізь призму буття цього часу, тобто часу війни. А, отже, це дозволяє спостерігати схожість поезії автора ХХІ століття із ліричними текстами авторів часу бароко.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус П. Історія української літератури XI – XVIII ст.: навч. посіб. Київ: Академія, 2009. 424 с.
2. Кривцов М. Вірші з бійниці. 2-ге вид. Київ: Наш формат, 2024. 192 с.
3. Слова і кулі: збірка інтерв'ю / Наталя Корнієнко (уклад., вступне слово); передм. Сергія Жадана; фотокол. Оксани Гаджій. Харків: Віват, 2024. 400 с.

***Канюка Андрій,**
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник:
кандидат філологічних наук, доцент,
Скуратко Тетяна*

ЛЕСЬ КУРБАС ЯК ПОПУЛЯРИЗАТОР УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Митці, які у своїй діяльності втілюють найістотніші тенденції духовного розвитку своєї епохи, стають її обличчям. Саме таким митцем був Лесь Курбас – яскравий представник відродження української національної культури 20-х – початку 30-х років ХХ століття, творець українського національного театру нової доби, театральний реформатор, режисер театру і кіно, талановитий актор і драматург, теоретик театру, організатор театрів, педагог, поліглот і перекладач, сценічний діяч і театральний філософ, публіцист, представник розстріляного відродження, засновник модерного театру «Березіль», самобутній популяризатор української літератури засобами театру, стрімко увірвався до когорти найславетніших театралів європейського рівня, і по праву зайняв своє почесне місце серед них. Зауважимо, що режисер творив свій «новий» театр на новаторських засадах у колі соратників (Н. Ужвій, В. Василька, Б. Тягна, В. Чистякової, М. Терещенка, А. Бучми). Його методики розроблялись в